

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos naudojimo efektyvumo pastatuose: galutinių vartotojų vaidmuo (tiriamoji nuomonė)

(2008/C 162/13)

2007 m. gegužės 16 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Energijos naudojimo efektyvumo pastatuose: galutinių vartotojų vaidmuo

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Antonello Pezzini.

442-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. vasario 13–14 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 195 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetas pripažįsta, kad energijos efektyvumas yra pamatinis veiksnys, kuris padeda užtikrinti reikiamą klimato apsaugą, laikytis Kiote priimtų ES įsipareigojimų ir atsižvelgti į naujus apribojimus dėl išmetamų teršalų mažinimo, kuriuos nustatė 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba, bei rekomenduoja dėti daugiau pastangų vartotojų labui.

1.2 Komitetas įsitikinęs, kad statybos sektoriuje glūdi labai didelis energijos taupymo potencialas, visų pirma turima omenyje šildymui, oro kondicionavimui, varomosios energijos šaltiniams ir apšvietimui suvartojama energija bei termoizoliacinių priemonių naudojimas pastatų projektavimo ir eksploatacijos etapuose.

1.3 Nustatant priemones, padedančias didinti energijos efektyvumą, reikia atsižvelgti į privalumus, kuriuos sąnaudų ir naudos požiūriu galima užtikrinti plačiai taikant technologines inovacijas, ir tokiu būdu padėti geriau informuotiems galutiniams vartotojams priimti sprendimus dėl jų reikmės suvartojamos energijos.

1.4 Komitetas mano, jog galutiniams vartotojams labai svarbu, kad informacijos pateikimo ir finansavimo klausimai būtų aptariami tiesiogiai, ieškant naujoviškų metodų: labai svarbu, kad būsto savininkai ir nuomininkai nesuprastų šių naujų Bendrijos nustatytų priemonių kaip dar vieno mokesčio svarbiausiam turtui, t. y. būstui.

1.5 Komiteto manymu, reikės rasti naują kultūrinę motyvaciją bei paskatas siekiant kompensuoti didesnes sąnaudas ir skatinant labiau domėtis:

- projektų moksliniais tyrimais,
- statybos metodų naujovėmis,
- geresnės kokybės medžiagų naudojimu statybose ir
- naujais struktūriniais sprendimais.

1.6 Komitetas laikosi nuomonės, kad, atsižvelgiant į Komisijos suteiktus įgaliojimus šiuo klausimu, būtina paspartinti Europos standartizacijos komiteto darbą rengiant darniuosius standartus dėl energijos vartojimo jau esamuose ir naujos statybos pastatuose, taip pat vienodus sertifikavimo bei tikrinimo procedūrų standartus.

1.7 Komitetas nori atkreipti dėmesį į tai, jog svarbu užtikrinti, kad valstybėms narėms nebūtų sukurti nepakeliami tarptautinės konkurencijos suvaržymai, o pastatų savininkams ar nuomininkams netektų mokėti pernelyg didelių ir jų galimybių neatitinkančių mokesčių, kuriose dauguma daugiabučių namų yra tipiniai, ir tokiems namams galima taikyti tipinius sertifikavimo dokumentus

1.8 Komitetas mano, kad dėl įsipareigojimų ir išlaidų, susijusių su sertifikavimo procesu, turi būti vykdomos viešos informavimo programos, kad būtų užtikrintos vienodos galimybės diegti energijos efektyvumą didinančias priemones, visų pirma gyvenamuosiuose pastatuose, kurie pastatyti arba valdomi vykdamas socialinę politiką, arba daugiaaukščiuose pastatuose, kuriuose gyvena daug šeimų, ypač naujosiose valstybėse narėse, kuriose dauguma daugiabučių namų yra tipiniai, ir tokiems namams galima taikyti tipinius sertifikavimo dokumentus.

1.9 Komiteto manymu, svarbu plėtoti Bendrijos iniciatyvas, kurių tikslas – derinti valstybių narių veiksmus energijos efektyvumo srityje siekiant pradėti svarbų didesnio nuoseklumo Europoje etapą atsižvelgiant į vietos sąlygas.

1.10 Komitetas rekomenduoja imtis tam tikrų priemonių, kurios galėtų būti naudingos skatinant galutinius vartotojus apskritai taupyti energiją, o ypač pastatuose:

- teikti nemokamas konsultacijas energijos vartojimo klausimais ir skirti viešą finansavimą galimybių tyrimams,
- skirti mokesčių kreditus ir (arba) asignavimus, kurie leistų atlikti energijos auditą,
- numatyti mokesčių lengvatas šildymui, elektros energijai ir varomajai jėgai, ekonomines paskatas bei atskaitymus ir (arba) kompensuotinas sumas išsilygant energijos ir aplinkos požiūriu pažangias veiksmingas technologijas, arba įrengti jau esamuose pastatuose geresnės kokybės termoizoliacijos sistemas,
- teikti lengvatines paskolas išsilygant energetiniu požiūriu veiksmingus prietaisus ir įrangą (pavyzdžiui, kondensacinius katilus, individualius termostatus ir pan.) bei paskolas lengvatinėmis sąlygomis priemonėms, kurias įgyvendina Energijos paslaugų bendrovės (EPB) ⁽¹⁾,

⁽¹⁾ EPB (angl. ESCO) – Energijos paslaugų bendrovė.

- numatyti paramą arba mokesčių lengvatas investicijoms į mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinę veiklą siekiant skatinti naujas technologijas pastatų energijos efektyvumo srityje pasinaudojant Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos, 2007–2013 Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programos, LIFE+ programos ir struktūrinių bei sanglaudos fondų teikiamomis galimybėmis,
- skirti Europos investicijų banko (EIB) paskolas didelių, senų viešųjų pastatų ir pastatų, kuriuose įsikūrusios valstybinės institucijos, bei socialinės paskirties gyvenamųjų pastatų ilgalaikiai renovacijai,
- teikti paramą mažas pajamas turinčioms šeimoms ir pensininkams siekiant gerinti energijos efektyvumą pastatuose ir ilgalaikes bei lengvatines paskolas pastatų energijos efektyvumui didinti,
- taikyti standartinius tarifus mokant už kvalifikuotų darbuotojų atliekamą reguliarią katilų ir centralizuotų oro kondicionavimo įrenginių priežiūrą,
- sukurti su nacionaliniais tinklalapiais susietą Bendrijos tinklalapį užtikrinant galutiniam vartotojams geras prieigos prie šio tinklalapio galimybes,
- visomis Europos Sąjungos kalbomis parengti europinę mokymo medžiagą, skirtą įvairioms susijusioms profesinėms grupėms, apie Europos namo pažymėjimo suteikimą ⁽²⁾,
- įtraukti prioritetines temas priemones į svarbias Bendrijos švietimo programas: Bendrijos veiksmų švietimo srityje programą, Europos bendrijos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintąją bendrąją programą, Marie Curie programą, Europos investicijų banko, universitetines programas,
- skleisti informacinę medžiagą ir rengti mokymą visų kategorijų ir lygių švietimo įstaigoms, profesinėms ir profesinių sąjungų asociacijoms, vartotojams ir jų organizacijoms.

1.11 Komitetas mano, kad galutinio vartotojo atžvilgiu būtina atsižvelgti į kliūtis, su kuriomis susiduriama Europoje skatinant ir įgyvendinant energijos efektyvumo pastatuose priemones: technines, ekonomines, finansines, teises, administracines, biurokratinės, institucines, valdymo kliūtis bei kliūtis, susijusias su visuomenės požiūriu ir galiausiai integruoto požiūrio stoka (nesubalansuotas šildymo ir oro kondicionavimo santykis, neatsižvelgimas į klimato juostų ypatumus ir pan.).

2. Įvadas

2.1 2007 m. kovo 8–9 d. vykusios Europos vadovų Tarybos išvadose ES Tarybai pirmininkaujanti valstybė pabrėžė „poreikį didinti energijos efektyvumą ES, kad būtų pasiektas tikslas sutaupti 20 proc. ES suvartojamos energijos palyginti su Komisijos žaliojoje knygoje dėl energijos efektyvumo nurodytomis 2020 m. prognozėmis“ ir nurodė prioritetą, susijusį su „energijos vartotojų vykdomu efektyviu energijos vartojimu ir taupymu, energetikos technologijomis ir inovacijomis bei **pastatuose vartojamos energijos taupymu**“.

⁽²⁾ Dokumentas, kuriame pateikiama informacija apie veiksmingą išteklių naudojimą. Taip pat žiūrėti analogišką pasiūlymą dėl Europos kompiuterio vartotojo pažymėjimo.

2.1.1 Efektyvaus energijos vartojimo pastatuose problema nagrinėjama Bendrijos iniciatyvose dėl klimato kaitos (Kioto protokole priimti išpareigojimai) ir tiekimo patikimumo, visų pirma Komisijos žaliosiose knygose dėl energijos tiekimo patikimumo ir dėl energijos vartojimo efektyvumo. Dėl šių žaliųjų knygų komitetas jau ne kartą turėjo progą pareikšti savo nuomonę ⁽³⁾.

2.1.2 Su pastatais susijusioms paslaugoms užtikrinti suvartojama apie 40 proc. ⁽⁴⁾ ES suvartojamos energijos.

2.1.3 Daugelyje Europos regionų vien tik pastatų šildymui vidutinis suvartojamos energijos kiekis sudaro 180 kWh/m² per metus. Šis skaičius rodo, kad daugelio Europos šalių pastatų būklė energijos efektyvumo požiūriu yra ypač bloga.

2.1.4 Tokią padėtį lemia daugelis veiksnių. Visų pirma vartotojai nepakankamai gerai suvokia, kad vis sunkiau rasti energijos šaltinių už prieinamą kainą. Antra, architektai, statybos bendrovės ir daugelis smulkių šiame sektoriuje ⁽⁵⁾ veikiančių verslininkų mažai dėmesio skiria energijos efektyvumui bei ekologiškai statybai ir teikia pirmenybę estetiniams aspektams, kuriems įtaką daro besikeičianti mada, pavyzdžiui, grindų kokybei, prabangiai sanitarinei įrangai, patrauklumui, išorės fasadų stiklinimui, medžiagų tipui ir langų rėmų dydžiui.

2.1.4.1 Be to, reikia pastebėti, kad administracinių organų, visų pirma savivaldybės techninės ir sveikatos tarnybos turi mažai arba nepakankamai informacijos apie suvartojamą energiją pastatuose, kuriuose reikia atlikti patikrinimą siekiant nustatyti, ar jie tinkami gyventi.

2.1.4.2 Vis dėlto, priešingai nei manoma, yra daug galimybių didinti energijos efektyvumą ne tik naujuose, bet ir ankstesnės statybos pastatuose, visų pirma didžiųjų miestų daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose ⁽⁶⁾.

2.1.5 Kalbant apie jau esamos infrastruktūros renovaciją, verta paminėti sutartis, kurias galima pasirašyti su energetinių paslaugų bendrovėmis (EPB) (angl. ESCO: *Economy Service Companies*). Pagal tokias sutartis minėtoms bendrovėms galima patikėti

⁽³⁾ 2001 m. birželio 6 d. EESRK nuomonė „Europos energijos tiekimo saugumo strategijos link“, (vert. pastaba – pavadinimo vertimas neoficialus), pranešėja U. Sirkeinen, OL C 221, 2001 08 07, 45 p.; tiriama nuomonė „Energijos tiekimas Europos Sąjungoje: optimalaus energijos rūšių derinimo strategija“, pranešėja U. Sirkeinen, OL C 318, 2006 12 23, 185 p.; EESRK tiriama nuomonė „Energijos efektyvumas“, pranešėjas S. Buffetaut, OL C 88/53, 2006 04 11; nuomonė „Galutinis energijos vartojimo efektyvumas ir energetikos paslaugos“, pranešėja U. Sirkeinen, OL C 120, 2005 05 20, 115 p.; EESRK nuomonė dėl „Komisijos komunikato dėl Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plano“, pranešėjas Edgardo Maria Iozia, OL 10/22, 2008 01 15.

⁽⁴⁾ 32 proc. energijos suvartojama transportui ir 28 proc. pramonei. Šaltinis – Europos Komisija, Įmonių ir pramonės generalinis direktoratas.

⁽⁵⁾ Statybų sektoriaus BVP sudaro daugiau nei 5 proc. bendro ES BVP.

⁽⁶⁾ Europos regionuose sumažinus pastatų vidutinį energijos suvartojimą iki 80 kWh/m² per metus, būtų galima sutaupti didelę dalį statybos pramonėje suvartojamos energijos. Ši nuostata aiškiai nurodoma direktyvoje 2002/91/EB.

atlikti jau esamų pastatų patobulinimą siekiant sumažinti, kai kuriais atvejais net labai nemažą dalį, energijos išlaidų. Sumažinus suvartojimą sutaupoma lėšų, iš kurių atsiskaitoma su bendrove (7).

2.1.6 Be to, atliekant nedidelės apimties renovacijos darbus, galima įdiegti daugelį priemonių: įrengti „intelektualius“ skaitiklius (*smart meters*), leidžiančius vartotojams stebėti jų suvartotą energiją realiu laiku, arba dujines karšto vandens tiekimo sistemas (*top boxes*), kurios padeda sumažinti kenksmingų dujų išmetimą iki 40 proc. Taip pat nustatyta, kad labai veiksmingos yra butų vidaus ventilacijos mikrosistemos, o naudojant tam tikras medžiagas, pavyzdžiui, skaidrią vertikalią konstrukciją (langas), galima sumažinti buto šilumos nuostolius mažiausiai iki 20 proc. (8). Taupanti vandenį santechnika taip pat mažina energijos sąnaudas. Energijos tiekėjai turėtų siūsdami sąskaitas už elektros energiją nemokamai ir aiškiai informuoti vartotojus apie praėjusių metų to paties laikotarpio energijos sąnaudas, kad vartotojai galėtų palyginti jų dabartines sąnaudas.

2.1.7 EESRK įsitikinęs, kad, vykdant iniciatyvas šioje srityje, galima daug sutaupyti ir tokiu būdu padėti įgyvendinti su klimato kaita ir energijos tiekimo patikimumu susijusius tikslus. Atsižvelgiant į tai, kad veikimo laisvė keičiant energijos tiekimo sąlygas trumpuoju arba vidutinės trukmės laikotarpiu yra gana ribota, būtina veiklą orientuoti į galutinius vartotojus. Konkrečiai:

- didinti galutinio energijos vartojimo efektyvumą,
- valdyti energijos paklausa,
- skatinti atsinaujinančios energijos gamybą (9),
- numatyti geresnį savikontrolę grindžiamą energijos valdymą.

2.1.8 Yra daug kliūtis taupymui ir kitokiam energijos išteklių naudojimui lemiančių veiksnių:

- kultūrinis požiūris,
- sunkumai valdant permainas,
- nepakankamos žinios apie sukauptą patirtį,
- netinkama fiskalinė politika,
- nepakankama įmonių partnerystė,
- informacijos stoka.

(7) Šiuo metu yra trijų tipų sutartys: „First-out“ sutartis, Naudos pasidalijimo sutartis ir Garantuotų sutaupymų sutartis.

(8) Šio sumažėjimo galima pasiekti naudojant mažo laidumo stiklus, sudarytus iš dviejų stiklo lakštų, tarp kurių esantis tarpas užpildomas inertinėmis dujomis (kriptonas, ksenonas, argonas).

(9) Atsinaujinančios energijos šaltiniai: saulės energija, kurią sugeria Žemė: **177.000 TW**; Saulės spinduliavimas Žemės paviršiuje: **117.000 TW**; bendras pirminės energijos suvartojimas: **12 TW** (Šaltinis: Bergamo universitetas, inžinerijos fakultetas).

2.1.9 Statybos sektoriuje glūdi labai didelis energijos taupymo potencialas visų pirma turint omenyje šildymui, varomosios energijos šaltiniams ir apšvietimui eksploatuojant pastatus suvartojamą energiją. Galima paminėti „pasyviųjų namų“ (10) pavyzdį. Vis daugiau dėmesio skiriant naujų ir energijos požiūriu veiksmingesnių technologijų plėtojimui ir diegimui, šie namai leidžia užtikrinti dideles energijos taupymo galimybes ir suteikia naują postūmį Bendrijoje skatinant inovacijas ir konkurencingumą.

2.1.10 Įgyvendinant strateginius energetikos politikos tikslus siekiama:

- mažinti išmetamų teršalų, lemiančių klimato kaitą, kiekį atsižvelgiant į aplinkos ir teritorinius ypatumus,
- skatinti nekilnojamojo turto sektoriaus, pramonės ir naujų energijos technologijų konkurencingumą,
- skirti dėmesį su energetikos politika susijusiems socialiniams, piliečių sveikatos apsaugos aspektams.

2.1.11 Nustatant energijos efektyvumą didinančias priemones, reikia atsižvelgti į privalumus, kuriuos sąnaudų ir naudos požiūriu leidžia užtikrinti platus technologinių inovacijų taikymas, ir tokiu būdu padėti galutiniams vartotojams priimti labiau pagrįstus sprendimus dėl jų reikmės suvartojamos energijos jiems pateikiant reikalingą informaciją apie priemones energijos efektyvumui didinti, palyginamuosius galutinių vartotojų aprašymus bei energiją vartojančių įrenginių techninius reikalavimus (11).

2.1.12 Visa informacija apie energijos efektyvumą, visų pirma susijusi su kainomis, turėtų būti plačiai skleidžiama suinteresuotiems asmenims ir pateikiama tinkama forma. Be to, ši informacija turi apimti ir finansines bei teises priemones, būti skleidžiama informavimo ir reklamos akcijų metu bei plačiai skleisti geriausią praktiką visais lygiais.

2.1.13 Techninio pobūdžio priemonės yra būtinos, tačiau jų nepakanka, kad būtų sumažintas energijos vartojimas pastatuose. Būtina aptarti sąveikas tarp plataus ir nevienalyčio vartotojų rato ir nenutrūkstamos technologijų pažangos tema.

2.1.14 Įgyvendinant „Pažangios energetikos Europai“ programą (2003–2006 m.), buvo pradėta plėtoti iniciatyva EPBD (12). Ja užtikrinamos paslaugos, padedančios lengviau taikyti Direktyvą dėl pastatų energinio naudingumo (2002/91 EB), kuri visiškai įsigaliojo 2006 m. pradžioje. Direktyvoje nurodomos šios visoms valstybėms narėms taikomos priemonės:

- kompleksinio pastatų energinio naudingumo skaičiavimo metodika ir reikalavimai,

(10) „Pasyviai“ vadinami namai, kurių energijos suvartojimas per metus yra mažesnis nei 15 kWh/m².

(11) Remiantis Direktyvos 2003/54/EB 3 straipsnio 6 punktu, galutiniams vartotojams turėtų būti pateikta tam tikra minėta naudinga informacija.

(12) EPBD – direktyva dėl pastatų energinio naudingumo (*European energy performance of buildings directive*).

- ES naujiems pastatams taikomi būtinausi reikalavimai,
- būtinausi reikalavimai esamų didelių pastatų, kuriuos reikia iš esmės renovuoti, energiniam naudingumui,
- pastatų energinis sertifikavimas, privalomas naujiems pastatams arba pastatams, kuriuos reikia iš esmės renovuoti, ir visiems butams, kurių savininkas keisis ⁽¹³⁾,
- pastatuose esančių šildymo katilų ir oro kondicionavimo sistemų reguliarių tikrinimų ir, papildomai, šildymo įrangos, kurios šildymo katilai yra senesni kaip 15 metų, įvertinimas.

2.1.15 Techniniu požiūriu labai svarbu, kad piliečiai suvoktų integruoto požiūrio svarbą. Laikantis tokio požiūrio atsižvelgiama į įvairius veiksnius, tarp kurių galima paminėti:

- termoizoliacijos kokybę,
- šildymo ir oro kondicionavimo įrangos rūšis,
- atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą,
- pastato orientaciją,
- drėgmę ir pelėsių formavimąsi stabdančias priemones.

2.1.15.1 Apibendrinant galima nurodyti du pagrindinius rodiklius:

- **pastato apvalkalo specifinis energijos poreikis:** šis rodiklis leidžia įvertinti pastato apvalkalo ypatumus. Tai padeda maksimaliai sumažinti šilumos nuostolius žiemos laikotarpiu ir išvengti perkaitimo vasaros metu,
- **bendras pirminės energijos poreikis:** šis rodiklis taip pat padeda įvertinti visų įrenginių, kurie pirminę energiją paverčia būsto patogumais ir kitomis paslaugomis, efektyvumą.

2.1.16 Energijos vartojimo ir išmetamųjų dujinių teršalų, darančių įtaką klimato kaitai, mažinimo tikslų reikia siekti ir įgyvendinant politikos kryptis, kuriomis siekiama:

1. remti termoizoliacines priemones (pasyvi energija) iš esmės gerinant įrenginių technologijas (aktyvi energija),
2. išplėsti energijos taupymui skirtų priemonių įgyvendinimo mastą ir svarbą,
3. integruoti atsinaujinančius energijos šaltinius į labai pažangias mišrias sistemas,
4. orientuotis į naujoviškas sistemas: **pastatų vėsinimas naudojant saulės energiją, mikrohibridinės šilumos ir elektros energijos jėgainės (angl. „Micro Combined Heat and Power“, „MicroCHP“), trigeneracija šilumos siurbliui ir mišrios jėgainės** ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Pirkimo, pardavimo, nuomos arba paveldėjimo atveju.

⁽¹⁴⁾ **Energijos koncentracijos vidurkis:** saulės kolektoriai – ~ 0,2 kW/m², vėjo jėgainės: – ~ 1-2 kW/m², hidrauliniai įrenginiai – 5 000 kW/m², šiluminiai varikliai – ~ 10 000 kW/m² (šaltinis: Bergamo universitetas, inžinerijos fakultetas).

2.1.17 Bendrijos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos atlieka labai svarbų vaidmenį skatinant pastatų energijos efektyvumą ir įgyvendinant technologijų srityje užsibrėžtą tikslą – statyti „intelektuales“ „nulinio energijos suvartojimo“ pastatus, t. y. teigiamos energijos namus, kurie gamina daugiau energijos nei jos suvartoja, kadangi juose naudojami universalūs alternatyvūs energijos šaltiniai: saulės, vėjo ir žemės energija.

2.1.18 Be jau minėtos Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos, esminį vaidmenį skatinant švarios energijos technologijų plėtojimą atlieka Septintoji mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bendroji programa, kurioje, įgyvendinant specifinę programą „Bendradarbiavimas“, numatytas specialus teminis prioritetas.

2.1.19 Labai svarbus vaidmuo teikiamas Europos techninei standartizacijai didinant energijos naudojimo efektyvumą pastatuose. Europos Komisija, pavedė Europos standartizacijos komitetui parengti techninius standartus, reikalingus taikant pirmiau minėtą Pastatų energinio naudingumo direktyvą ⁽¹⁵⁾. Atsižvelgiant į šiuos įgaliojimus turi būti nustatyti:

- energijos vartojimo jau esamuose pastatuose darnieji standartai,
- naujų pastatų darnieji standartai,
- vienodi sertifikavimo standartai,
- bendri standartai tikrinimo procedūroms.

2.1.20 Europos standartizacijos komitetas parengė apie 30 standartų ⁽¹⁶⁾. Valstybės narės jau patvirtino norą savanoriškai juos taikyti. Nustačius, kad, savanoriškai taikant standartus, jų nesilaikoma, iškils būtinybė šių standartų taikymą atitinkamomis teisės aktuose numatytais priemonėmis padaryti privalomu.

2.1.21 Bet kuriuo atveju, Europos Komisija turi parengti valstybėms narėms priemones, reikalingas plėtojant kompleksinę ir bendrą pastatų energinio naudingumo skaičiavimo metodiką. Valstybėms narėms nustačius būtiniausias energijos efektyvumo

⁽¹⁵⁾ Žr. 16 išnašą dėl šiuo metu nustatytų UN-CEN/CENELEC standartų: www.cen.eu/cenorm/businessdomains/sectors/utilitiesand_energy/news.asp

⁽¹⁶⁾ EN ISO 6946 Statybiniai komponentai ir elementai, EN 10339 Oro kondicionavimo įranga, EN 10347 Pastatų šildymas ir vėdinimas, EN 10348 Pastatų šildymas, EN 10349 Pastatų šildymas ir vėdinimas, EN 13465 Pastatų vėdinimas, EN 13779 Nėgyvenamųjų pastatų vėdinimas, EN 13789 Šiluminės pastatų charakteristikos, EN ISO 13790 Šiluminės pastatų charakteristikos, EN ISO 10077-1 Langų, durų ir langinių šiluminės charakteristikos, EN ISO 10077-2 Šiluminės langų, durų ir langinių charakteristikos, EN ISO 13370 Šiluminės pastatų charakteristikos, EN ISO 10211-1 Statybinių konstrukcijų šilumos tilteliai, EN ISO 10211-3 Statybinių konstrukcijų šilumos tilteliai, EN ISO 14683 Statybinių konstrukcijų šilumos tilteliai, EN ISO 13788 Higroterminės statybinių komponentų ir dalių charakteristikos, EN ISO 15927-1 Higroterminės pastatų charakteristikos, EN ISO 13786 Pastatų statybinių komponentų šiluminės charakteristikos, EN 10351 Statybinės medžiagos, EN 10355 Sienos ir grindys, EN 410 Statybinis stiklas: šviesos ir saulės energijos pralaidumo charakteristikų nustatymas, EN 673 Statybinis stiklas: šilumos perdavimo o nustatymas (U vertė), EN ISO 7345 Šiluminė izoliacija. Fizikiniai dydžiai ir apibrėžimas.

reikalavimus, jie turi būti nurodomi pastatų energinio naudingumo sertifikate. Tai sunaudojamos energijos efektyvumo etiketė, kokia suteikiama ir buitinei technikai. Tačiau pastatų sertifikatai yra išsamesni ir sudėtingesni. Prie jų pridedamos rekomendacijos apie energijos efektyvumo didinimą pastatuose.

2.1.22 Vykdomi mokslinių tyrimų projektai aiškiai parodė, kad lemiamos reikšmės energijos vartojimui turi ne tik techninė pastatuose esanti įranga, bet ir šiais pastatais besinaudojančių asmenų (kuriems pastatai yra jų gyvenamoji vieta arba darbo vieta dienos metu) energijos taupymui skiriamas dėmesys.

2.1.22.1 Šiuo požiūriu būtina skatinti aukštesnės temperatūros sąlygoms pritaikytą aprangos kultūrą, pavyzdžiui, vasaros metu vengiant dėvėti švarką ar kaklaraištį⁽¹⁷⁾ bei rekomenduoti dėvėti žiemos laikotarpiui pritaikytą aprangą, o tai leistų gyvenamosiose patalpose bei biuruose palaikyti 20–21 °C temperatūrą⁽¹⁸⁾.

2.1.23 Pastato orientacija pagal pasaulio šalis taip pat turi įtakos reikiamam šilumos kiekiui užtikrinti, kad jo gyventojai jaustųsi gerai. Šildymui suvartojamas (vienam gyventojui) energijos kiekis kotedžuose gali svyruoti nuo 1 iki 2,5 (1–3 individualiuose namuose) karto. Tuo tarpu elektros suvartojimo koeficiento skirtumai gali siekti 1–4 arba 5.

2.1.23.1 Atsižvelgiant į pirmiau minėtus teiginius, reikėtų išplėsti šiuo metu galiojančias reglamentavimo priemones jas papildant kai kuriomis rekomendacijomis dėl energijos efektyvumo net tik pastatuose, bet ir gyvenamuosiuose rajonuose.

2.1.24 Piliečiai turi vis geriau suvokti, mokyklose taip pat turi būti diegiama⁽¹⁹⁾, kad jų būstui sunaudojama labai daug pirminės energijos:

- šildymas žiemos laikotarpiu,
- oro kondicionavimas vasaros metu,
- šildymas ir karštas vanduo,
- varomosios energijos šaltinis liftams,
- apšvietimas,
- buitinių elektros prietaisų naudojimas,

o didelę šios suvartojamos energijos dalį galima sutaupyti⁽²⁰⁾. Tam reikia tik šiek tiek dėmesio ir geros valios.

⁽¹⁷⁾ Žr. Japonijos ministro pirmininko sprendimą

⁽¹⁸⁾ Žiemos laikotarpiu Briuselyje esančiame pastate, kuriame naudojami atsinaujinančios energijos šaltiniai (*Greenhouse*), temperatūra neviršija 21°C temperatūros.

⁽¹⁹⁾ Į mokymo programas šalia matavimo vienetų: metras, litras ir kilogramas, turi būti įtrauktas energijos matavimo vienetas džaulis ir elektros galios matavimo vienetas vatas (1 džaulis per sekundę).

⁽²⁰⁾ Tarp įvairių energijos rūšių pigiausia yra **sutaupyta energija!**

2.1.25 Galutiniai vartotojai dažnai turi priimti svarbius investicinius sprendimus, pavyzdžiui, rekonstruojant pastatus arba norint atlikti esminius būsto pakeitimus jo projektavimo ar statybų etape. Sprendimas investuoti į naujas technologijas taip pat turi didelės įtakos energiniam pastatų naudingumui, kadangi jos padeda sutaupyti daug energijos. Galima paminėti:

- izoliaciją gerinančias medžiagas,
- didesnio pralaidumo koeficiento⁽²¹⁾ rėmus (durų ir langų),
- apsaugos nuo saulės priemones, pavyzdžiui, paprastos langinės,
- šildymo sistemos⁽²²⁾ pasirinkimą ir pritaikymą,
- papildomų sistemų įrengimą, pavyzdžiui, fotoelektros sistemos, saulės energiją naudojančios šildymo sistemos, geoterminis šildymas (įrengiant horizontalų ar vertikalų kolektorių)⁽²³⁾,
- drėgmę ir pelėsių formavimąsi stabdančias priemones.

2.1.26 Akivaizdu, kad norint keisti iki šiol taikytą sistemą, reikės rasti naują kultūrinę motyvaciją bei paskatas didesniems sąnaudoms kompensuoti ir siekiant didinti domėjimąsi:

- projektų moksliniais tyrimais,
- statybų metodų naujovėmis,
- kokybiškų medžiagų naudojimui statyboms,
- naujais struktūriniais sprendimais įrengiant saulės energiją naudojančius įrenginius⁽²⁴⁾,
- tinkamesnės vietos fotoelektriniams įrenginiams nustatymu,
- išankstiniu vertinimu numatant įdiegti horizontalų ar vertikalų geoterminės energijos kolektorių.

⁽²¹⁾ Pralaidumo koeficientas vis dažniau prilygsta arba pranoksta pastatų sudedamųjų dalių estetinę vertę.

⁽²²⁾ Kondensacinio katilo efektyvumas yra apie 120 proc., tuo tarpu tradicinio katilo efektyvumas siekia apie 80 proc.

⁽²³⁾ Vertikali geoterminė technologija grindžiama principu, pagal kurį aukščiausia žemės temperatūra yra žemės gilumoje, todėl į tam tikrą gylį vamzdžiais patenkantis vanduo į paviršių pakyla jau labiau įkaitęs ir reikia mažiau energijos norint pasiekti reikiamą būsto šildymo temperatūrą. Horizontali geoterminė technologija leidžia pasinaudoti pastovia, 4–5 metrų gylyje esančia, žemės temperatūra, t. y. pasiekti tokiam gylyje esančiame spiraliniame kolektoriuje aukštesnę, nei aplinkos, temperatūrą. Todėl šilumos skirtumas yra mažesnis. Norint sušildyti vandenį nuo 6 °C iki 30 °C, reikalingas kitoks šilumos kiekis nei jį šildyti nuo 14 °C iki 30 °C temperatūros.

⁽²⁴⁾ Pastatų vėsinimas naudojant saulės energiją: leidžia ne tik naudotis saulės energija, bet ir gaminti gaivų atvėsintą orą sutaupant daug energijos. Šiam procesui naudojamas šilumą absorbuojantis aušinimo įtaisas. Šilumos energijai generuoti naudojami **saulės kolektoriai**, varantys aušinimo įtaisus, leidžia naudoti panelius didžiausio saulėtumo laikotarpiu.

2.1.27 Reikėtų atsižvelgti į šias paskatų priemones:

- statybų ploto didinimą,
- viešojo darbų pirkimo sutarčių įsipareigojimų mažinimą,
- statybų leidimų išdavimo tvarkos supaprastinimą,
- neatsižvelgimą į didesnę, nei reikia statant neskaidrią vertikalų struktūrą (siena), susidedančią iš izoliacinių medžiagų, storių,
- kokybės etiketės suteikimą atsižvelgiant į pasiektą taupymo lygį.

2.1.28 Nustatant priemones, kurios bus taikomos siekiant sutaupyti kuo daugiau energijos, būtina atsižvelgti į tai, kad didelė dauguma Europos gyventojų gyvena anksčiau statytuose pastatuose, o naujos statybos pastatai sudaro tik labai mažą procentą.

2.1.29 Nuomojamose pastatuose kyla problemų dėl to, kad energijos efektyvumui didinti skirtų priemonių išlaidas dažniausiai apmoka būsto savininkas (pavyzdžiui, rėmų keitimas, didelio našumo katilas, švarios energijos gamybos įrenginiai), o susijusių sąnaudų mažėjimu naudojasi būsto nuomininkai.

2.1.30 Šią problemą būtų galima spręsti skatinant „trečio-sios šalies finansavimo“ metodą⁽²⁵⁾. Šio metodo tikslas – teikti pirmenybę energijos taupymą pastatuose skatinančioms priemonėms, kurias įgyvendina su kredito įstaigomis susijusios bendrovės, ir per konkretų laikotarpį šias investicijas padengti susidarius skirtumui tarp įgyvendintų priemonių sutaupytų lėšų ir lėšų, kurios per tokį patį laikotarpį vidutiniškai būtų išleistos tokių priemonių neįgyvendinus.

2.1.31 Gerai žinoma taip vadinama energijos paklausos valdymo priemonė (*Demand Side Management DSM*) yra veiksminga finansavimo priemonė, naudojama išsivysčiusiose pramonės šalyse. Šią priemonę reikėtų remti ir plačiau taikyti. Energiją gaminančios ir tiekiančios įmonės investuoja į su jų kompetencija susijusius pastatų rekonstrukcijos energijos vartojimo požiūriu projektus. Lėšos, sutaupytos taikant tokias priemones, padengia patirtas išlaidas.

2.1.32 Akivaizdu, kad, nustačius tinkamą teisinį pagrindą, kuris skatintų energijos tiekėjus investuoti į pastatų, kuriems jie tiekia šilumos energiją, šiluminę rekonstrukciją tokia sistema galėtų būti labai veiksminga.

2.1.33 Kompleksiška energijos taupymo gyvenamuosiuose pastatuose problema panašiai pasireiškia daugelyje ES valstybių narių. Su šios problemos sprendimu susijusios išlaidos ir jos

⁽²⁵⁾ Šis metodas nagrinėtas EEB direktyvos Nr. 93/76 (OL L 237/28, 1993 9 22) 4 straipsnio ES rekomendacijoje. Šiuo konkrečiu atveju kalbama apie techninio ir finansinio pobūdžio sprendimą, kai rengiamas konkursas energetinių paslaugų bendrovėms dėl visapusiško audito, finansavimo, instaliavimo, eksploatacijos, technologinių įrenginių priežiūros paslaugų teikimo. Tai leidžia padengti reikiamas investicijas diegiant naujus įrenginius keliems metams įkeičiant dalį ekonominės vertės, kurią tikimasi pasiekti investavus į energijos taupymą. Žr. priedą.

sudėtingumas neturi daryti neigiamos įtakos galutiniams vartotojams ir piliečiams. Pavyzdžiui, Čekijoje gyvenamųjų namų rekonstrukcijai sugebėta panaudoti dalį sanglaudos politikai skirtų lėšų.

2.1.34 Todėl, labai svarbus uždavinys – vykdyti struktūrinius pokyčius remiantis procedūromis, kuriose atsižvelgiama į energinius rodiklius. Energijos vartojimo ir išmetamų dujinių teršalų mažinimo reikėtų siekti įgyvendinant politiką, kuria:

- remiamos termoizoliacinės priemonės (pasyvi energija) taip pat atliekant būtinus įrangos technologijų patobulinimus (aktyvi energija),
- siekiama išplėsti energijos taupymui skirtų priemonių, įskaitant politiką, kuri numatytų paskatas finansų ir miestų planavimo srityje, įgyvendinimo mastą ir sritį,
- būtų skatinamas mišrių sistemų diegimas, t.y. šalia tradicinių energijos šaltinių plėtojama ir alternatyvi ir švari energija siekiant mažinti iškastinio kuro naudojimą.

2.1.35 Bet kuriuo atveju, kad būtų veiksminga, politika, kuria siekiama pastatų energinio taupumo, be piliečių, turi įtraukti ir įvairių sričių specialistus bei verslininkus:

- specialistus,
- ekologijos ir bioklimato principų miestų planavimo srityje skatintojus,
- projektų vadovus,
- energetikos sektoriaus vadovus,
- energetinių paslaugų bendroves (EPB),
- statybos bendroves,
- nekilnojamo turto bendroves,
- su statybos sektoriumi susijusią apdirbamąją gamybą,
- paslaugų ir aptarnavimo teikėjus.

3. Dabartinė padėtis

3.1 Dabartinė padėtis Europos Sąjungoje

3.1.1 Efektyvaus energijos vartojimo pastatuose klausimas buvo nagrinėjamas daugelyje Bendrijos teisės aktų: 1989 m. direktyvoje dėl Statybos produktų⁽²⁶⁾, 1993 m. direktyvoje dėl išmetamųjų anglies dioksido dujų ribojimo gerinant energijos efektyvumą (SAVE direktyva, taikoma statybų sektoriuje)⁽²⁷⁾, 1993 m. direktyvoje dėl pastato energetinio naudingumo sertifikavimo⁽²⁸⁾, 2002 m. direktyvoje dėl pastatų energinio naudingumo (*Directive on the energy performance of buildings – EPBD*)⁽²⁹⁾, 2005 m. direktyvoje, nustatančioje ekologinio projektavimo

⁽²⁶⁾ Direktyva 89/106/EB.

⁽²⁷⁾ Direktyva 93/76/EEB.

⁽²⁸⁾ Direktyva 93/76/EEB, panaikinta direktyva 2006/32/EB.

⁽²⁹⁾ Direktyva 2002/91/EB.

reikalavimų energiją vartojantiems gaminiais nustatymo sistemą⁽³⁰⁾, 2006 m. direktyvoje dėl galutinio energijos vartojimo efektyvumo ir energetikos paslaugų⁽³¹⁾ bei daugelyje kitų teisėkūros priemonių dėl konkrečių gaminių, pavyzdžiui, direktyvoje dėl karšto vandens katilų⁽³²⁾, dėl raštinės įrangos⁽³³⁾, direktyvoje dėl buitinių prietaisų energijos ir kitų išteklių sunaudojimo parodymo ženklinant gamini bei pateikiant standartinę informaciją apie gamini⁽³⁴⁾, direktyvoje dėl energijos naudojimo efektyvumo reikalavimų buitiniams elektriniams šaldytuvams, šaldikliams ir jų deriniams⁽³⁵⁾, direktyvoje dėl liuminescencinio apšvietimo balastinių įtaisų⁽³⁶⁾. 2002 m. direktyva dėl energetinio pastatų naudingumo (EPBD) konkrečiai skirta naujai statomų ar jau esamų gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų energinio naudingumo didinimui.

3.1.2 Galutinis šios direktyvos perkėlimo terminas buvo nustatytas 2006 m. sausio 4 d., tačiau dauguma valstybių narių kreipėsi dėl šio termino pratęsimo ir į šį prašymą atsižvelgta⁽³⁷⁾, nors dėl kitų valstybių narių Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą, kadangi direktyva nebuvo perkeliama arba perkeliama netinkamai⁽³⁸⁾. Ir vis dėlto, iki 2007 m. pabaigos visose valstybėse narėse turėtų būti nustatyti kriterijai energiniam naudingumo sertifikatui gauti.

3.2 Dabartinė padėtis: pastatų tipologija ir klimato juostos

3.2.1 EESRK mano, kad, siekiant išsamiai išnagrinėti klausimą, kaip galutiniai vartotojai galėtų prisidėti didinant energijos efektyvumą pastatuose, būtina atkreipti dėmesį į kai kurių didžiųjų su šiuo klausimu susijusių ES sektorių ypatumus, visų pirma:

- pastatų fondo tipologiją,
- skirtingas klimato sąlygas.

3.2.2 **Pastatų fondo tipologija.** Naujosiose valstybėse narėse ir penkiose rytų Vokietijos žemėse pastatų fondas pasižymi labai didelėmis, palyginti su ES–15 esančių pastatų potencialu, energijos taupymo galimybėmis.

3.2.2.1 Šių valstybių pastatų fondą iš esmės lėmė miesto planavimo politikos sprendimai, priimti pasibaigus antrajam pasauliniam karui. Iš surenkamų dalių, kurios buvo gaminamos greitos masinės gamybos procese, naudojant vienodus, standartizuotus ir centralizuotus technologinius metodus, buvo statomi dideli daugiaaukščiai pastatai, kuriuose gyvena daug šeimų. Be to, ilgą laiką nebuvo galimybės atlikti šių pastatų fondo priežiūros arba renovacijos darbus⁽³⁹⁾.

⁽³⁰⁾ Direktyva 2005/32/EB.

⁽³¹⁾ Direktyva 2006/32/EB.

⁽³²⁾ Direktyva 92/42/EEB.

⁽³³⁾ Sprendimas 2006/1005/EB.

⁽³⁴⁾ Direktyva 92/75/EEB.

⁽³⁵⁾ Direktyva 96/57/EB.

⁽³⁶⁾ Direktyva 2000/55/EB.

⁽³⁷⁾ Be kitų, žr. Italijos atvejį.

⁽³⁸⁾ Žr. 2007 m. spalio 16 d. Prancūzijai ir Latvijai išsiųstą Motyvuotą nuomonę.

⁽³⁹⁾ Energijos vartojimo ir ekonomikos potencialo apžvalga (*Overview on energy consumption and saving potentials*) – Carsten Petersdorff, Ecofys GmbH, Eupener Strasse 59, 50933 Kiolnas, Vokietija, 2006 m. gegužės mėn.

3.2.2.2 Pavyzdžiui, 2002 m. Rumunijoje užregistruoti 4 819 104 gyvenamieji pastatai. Daugiaaukščių pastatų skaičius siekia 83 799, juose yra 2 984 577 butų, t. y., apie 60 proc. viso dabartinio būstų fondo. Be to, 53 proc. gyvenamųjų pastatų statyti prieš keturiasdešimt metų, 37 proc. – prieš dvidešimt ir tik 10 proc. – prieš mažiau nei dešimt metų.

3.2.2.3 Dideliuose daugiaaukščiuose pastatuose, kurie dažniausiai būdingi buvusio Tarybinio bloko šalims, šilumos energija šildymui, vėdinimui ir karšto vandens šildymui daugeliu atvejų (95 proc.) tiekama naudojant centralizuotas sistemas. 2005 m. dėl tokio pobūdžio pastatų padėties atlikti tyrimai leido nustatyti, kad jų energijos taupymo potencialas siekia 38–40 proc.

3.2.2.4 Tokius didelius energijos nuostolius, viena vertus, lemia galutiniai vartotojai: blogos kokybės medžiagos, nepakankama termoizoliacija, pasenusios, daug energijos sunaudojančios technologijos, nusidėvėję šildymo įrenginiai, daug energijos naudojantis apšvietimas, neekonomiški kurą deginantys įrenginiai, prastos kokybės siurbiai ir t.t. Kita vertus, šie nuostoliai patiriami dėl neveiksmingo energijos valdymo⁽⁴⁰⁾ ir už juos galiausiai tenka mokėti galutiniam vartotojui. Tarp visų esamų galimybių **energijos efektyvumas yra labiausiai prieinamas, mažiausiai taršus ir ekonomiškiausias.**

3.2.3 Klimato juostos

3.2.3.1 Visose didžiosiose šiaurės ir pietų Europos klimato juostose, gyvenamųjų namų sektoriui vidutiniškai suvartojant apie 4 343 kWh per metus⁽⁴¹⁾, daugiausia energijos suvartojama šildymui. Ji sudaro iš viso 21,3 proc. elektros paklausos, nors ši paklause iš esmės susijusi su visomis šiaurės ir vidurio Europos šalimis. 14,5 proc. energijos sunaudojama šaldytuvai ir šaldikliai, 10,8 proc. energijos skiriama apšvietimui.

3.2.3.2 Pietų Europos šalyse (Italijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Slovėnijoje, Maltoje, Graikijoje, Kipre ir pietinėje Prancūzijos dalyje) vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių didesnę elektros suvartojimą, yra staiga išaugęs mažos galios buitinių oro kondicionierių⁽⁴²⁾ naudojimas (kurių aušinimo galios naudingumo koeficientas yra daugiau nei 12 kW) ir platus šių prietaisų naudojimas vasaros laikotarpiu.

⁽⁴⁰⁾ Atsižvelgiant į naudojamo kuro energiją, bendri energijos nuostoliai gali siekti 35 proc. turint omenyje pačias pažangiausias sistemas ir iki 77 proc. kalbant apie mažiau pažangias sistemas.

⁽⁴¹⁾ Bendras energijos suvartojimas padalintas iš namų ūkių skaičiaus.

⁽⁴²⁾ Dėl šio tipo prietaisų 2002 m. kovo mėn. Europos Komisija priėmė direktyvą (2002/31/EB), kuri turėjo visiškai įsigaliooti nuo 2003 m. birželio mėn., tačiau įsigaliojimo terminas buvo atidėtas iki 2004 m. vasaros laukiant, kol bus pradėta naudoti veiksmingesnius prietaisus. Buvo nustatytas 3,2 buitinių A klasės oro kondicionierių suvartojamos energijos efektyvumo rodiklis. Tačiau pastebima, kad rinkoje jau pasirodė modelių, kurių energijos efektyvumo rodiklis yra aukštesnis ir siekia 4, o pažangiausių modelių rodiklis iki 5,5. Vadinasi, viena vertus, platus A klasės modelių naudojimas jau nėra ambicingas tikslas, kita vertus, taupymo galimybės yra labai didelės turint omenyje tai, kad Europos rinkoje D ir E klasės modeliai, kurių suvartojamos energijos efektyvumo rodiklis yra 2,5, vis dar yra plačiai naudojami.

3.2.3.3 2005 m. buitinių oro kondicionierių, kuriems taikoma direktyva 2002/31/EB, metinis energijos suvartojimas 25 valstybių narių Europos Sąjungoje buvo įvertintas vidutiniškai 7–10 TWh⁽⁴³⁾. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Europoje 20 proc. namų ūkių suvartojamos energijos sunaudoja nauja moderni daugialypės terpės įranga, asmeniniai kompiuteriai, spausdintuvai, skaitytuvai, modamai ir nuolat įjungti mobiliųjų telefonų pakrovėjai.

3.3 Keletas palyginimų tarptautiniu mastu

3.3.1 **Japonijoje** suvartojama apie 6 proc. pasaulyje suvartojamos energijos ir jau seniai pradėtos įgyvendinti priemonės, visų pirma transporto ir statybos srityse, siekiant mažinti energijos suvartojimą ir su juo susijusio anglies dvideginio (CO₂) išmetimą atsižvelgiant į tai, kad gyvenamųjų namų sektorius sudaro maždaug 15 proc. viso energijos suvartojimo.

3.3.2 Gyvenamųjų namų sektoriuje sutaupyta pirminė energija, mažesnis CO₂ išmetamas kiekis ir mažesnės su energijos sąnaudomis susijusios išlaidos, kurių pasiekta taikant pastatų energijos efektyvumą didinančias priemones, atitinkamai sudaro 28 proc., 34 proc., ir 41 proc.⁽⁴⁴⁾ Japonijoje taikomi Energijos efektyvumo gyvenamuosiuose pastatuose standartai⁽⁴⁵⁾ buvo persvarstyti 1999 m. ir apima energijos vartojimo efektyvumo ir rekomenduotinus standartus. Šiomis priemonėmis siekiama, kad standartai būtų griežtai taikomi daugiau nei pusėje naujos statybos pastatų.

3.3.3 Japonijos pastatų ir naudojamų elektrinių buitinių prietaisų bendram vertinimo metodui būdingi šie ypatumai:

- pastatų ir elektrinių buitinių prietaisų energijos efektyvumo vertinimas,
- viso pastato energijos efektyvumo vertinimas **statybos metu**, atsižvelgiant į bendrą suvartojamos energijos kiekį ir nurodant, kiek energijos suvartojama oro kondicionavimui, vandens šildymui, apšvietimui ir ventiliacijos įrangai,
- energijos efektyvumo vertinimas oro kondicionavimui, vandens šildymui, apšvietimui ir ventiliacijos įrangai suvartojamos energijos požiūriu jų **eksploatacijos metu**,
- išsamus efektyvumo vertinimas pradėjus naujų gyvenamųjų pastatų eksploataciją, siekiant 2010 m. numatytų energijos taupymo standartų.

⁽⁴³⁾ Žr. 37 išnašą.

⁽⁴⁴⁾ Energy efficiency standard as measured by Japan's „CASBEE“ rating. Šaltinis: From Red Lights to Green Lights: Town Planning Incentives for Green Building presentation to the „Talking and walking sustainability international conference“, February 2007 Auckland. Autorius Matthew D. Paetz, Planning Manager, BA, BPlan (Hons), MNZPL. Bendraautorius Knut Pinto-Delias, Urban Designer, Masters of Urban Design (EIVP, Paris).

⁽⁴⁵⁾ Japonija: 1979 m. birželio 22 d. įstatymas Nr. 49 dėl racionalaus energijos vartojimo.

3.3.4 **JAV**, remiantis Tarptautinio energijos taupymo kodekso (angl. *International Energy Conservation Code (IECC)*)⁽⁴⁶⁾ nuostatomis, skirtomis gyvenamųjų pastatų sektoriui, nuo 1987 m.⁽⁴⁷⁾ nustatyti būtiniausi energijos efektyvumo standartai dvylikai buitinės paskirties elektrinių buitinių prietaisų, kurie sudaro daugelio federacinių valstijų energijos kodeksų pagrindą.

3.3.5 Pastatų energijos efektyvumo kontrolė – kiekvienos valstijos, o daugeliu atvejų – netgi atskirų regionų kompetencija, po to, kai 2005 m. buvo priimtas įstatymas dėl energetikos politikos (*Energy Policy Act (EPACT)*), kuriuo komercinės paskirties pastatų savininkai, taikant pagreitinimą mokesčių išskaitymo tvarką, raginami taikyti energijos efektyvumą didinančias sistemas priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti.

3.3.6 Pavyzdinis energijos kodeksas (*Model Energy Code (MEC)*)⁽⁴⁸⁾, parengtas devintajame dešimtmetyje remiantis IECC ir nuolat atnaujinamas (paskutinė jo redakcija pateikta 2006 m.), įgyvendinamas kartu su JAV Federalinio Energetikos departamento vykdoma programa dėl pastatų energijos vartojimo kodekso. Šių veiksmų tikslas – skatinti vis veiksmingesnį energijos taupymą ir padėti federalinėms valstybėms priimti ir taikyti kodeksus, kurie yra reguliariai persvarstomi siekiant:

- iš naujo apibrėžti klimato juostas,
- supaprastinti privalomojo pobūdžio reikalavimus,
- panaikinti pasenusias, nereikalingas arba prieštaringas apibrėžtis.

3.3.7 2007 m. pristatytas federalinio įstatymo projektas, pavadintas įstatymu dėl energijos efektyvumo pastatuose (*Energy Efficient Buildings Act*), kuriuo siekiama:

- parengti bandomąją programą, pagal kurią įmonėms ir organizacijoms būtų skiriamos dotacijos, skirtos naujų pastatų statybai arba jau esamų pastatų rekonstrukcijai taikant technologijas, leidžiančias užtikrinti energijos efektyvumą,
- deramai atsižvelgti į mažas pajamas turintiems asmenims skirtų pastatų pasiūlą,

⁽⁴⁶⁾ JAV: Gyvenamųjų namų sektoriaus energijos kodekso atitikimas 2006 m. Tarptautinio energijos taupymo kodekso gyvenamiesiems būstams keliamiems reikalavimams (*Residential energy code compliance – IECC 2006 on the residential requirements of the 2006 International Energy Conservation Code*), <http://www.energycodes.gov/>

⁽⁴⁷⁾ JAV: the National Energy Policy and Conservation Act (NEPCA) 1987 m.

⁽⁴⁸⁾ JAV 63 proc. Valstijų gyvenamiesiems pastatams taiko Pavyzdinį energijos vartojimo kodeksą (*Model Energy Code*) ir 84 proc. iš jų taiko standartą ASHRAE/IES 90.1-2001 komercinės paskirties pastatams – techninis standartas, kurį parengė Amerikos šildymo, šaldymo ir oro kondicionavimo inžinierių asociacija (ASHRAE) ir Šiaurės Amerikos apšvietimo inžinerijos asociacija (*Illuminating Engineering Society of North America – IES/IESNA*). Žr. <http://www.ashrae.org/>, http://www.greenhouse.gov.au/buildings/publications/pubs/international_survey.pdf

— aiškiau apibrėžti sąvoką „efektyviai energiją vartojantis pastatas“, t. y. pastatas, kurį pastačius arba rekonstravus įrengtos šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemos, kurių galingumas yra didesnis ar mažesnis nei *Energy Star* nustatyti standartai arba, kai šių standartų nesilaikoma, naudojama federalinėje energijos valdymo programoje nurodyta šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo įranga.

3.3.8 Pasak JAV Federalinio Energetikos departamento, naujų, patogių ir energijos požiūriu efektyvesnių pastatų statyba leistų 50 proc. sumažinti oro kondicionavimo ir šildymo sąnaudas, o priemonės, skirtos energijos efektyvumo pastatuose kodeksui taikyti, leistų sukurti naujų darbo vietų statybos, renovacijos ir inžinerijos sektoriuose.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas ne kartą pabrėžė, kad būtina siekti didelės ir tvarios energijos ekonomijos kuriant mažai energijos naudojančius procesus, gaminius ir paslaugas bei atkreipė dėmesį į tai, kad, norint sumažinti suvartojamą energiją išlaikant tokią pačią gyvenimo kokybę, būtina keisti elgesio įpročius.

4.2 Komitetas pripažįsta, kad energijos efektyvumo didinimas padeda daug geriau užtikrinti reikiamą klimato apsaugą, laikytis Kioto prisiimtų ES įsipareigojimų dėl išmetamų teršalų mažinimo. Komitetas tai pat rekomenduoja ir toliau dėti daug pastangų informuojant vartotojus.

4.3 Komitetas mano, kad, siekiant užtikrinti sąlygas taupyti energiją pastatuose, būtų tikslinga atlikti išsamų tyrimą nustatant kliūtis, kurios trukdo visiškai įgyvendinti Pastatų energinio naudingumo direktyvą ir, bet kuriuo atveju, numatyti maždaug dešimties metų pereinamąjį laikotarpį, kuriam pasibaigus esamų pastatų, kurie patenka į šios direktyvos taikymo sritį, sertifikavimas būtų privalomas.

4.4 Jau 2001 m. Komitetas savo nuomonėje dėl Pastatų energinio naudingumo direktyvos, pritardamas Komisijos veiksams ir siekiui sukurti bendrą metodologiją nuolat atliekant energijos balansą ir stebėseną, be kita ko pabrėžė, jog **būtina užtikrinti, kad valstybėms narėms nebūtų sukurti nepakeliami tarptautinės konkurencijos suvaržymai, o pastatų savininkams ar nuomininkams netektų mokėti pernelyg didelių ir jų galimybių neatitinkančių mokesčių, kadangi tai gali sumažinti direktyvoje numatytus tikslus ir paskatinti Europos piliečius atsisakyti vieningos Europos idėjos** ⁽⁴⁹⁾.

4.5 EESRK manymu, svarbu, kad išplečiant direktyvos dėl Pastatų energinio naudingumo taikymo sritį būtų užtikrinta, jog į ją bus įtrauktos nuostatos dėl pastato gyvavimo ciklo analizės. Šios nuostatos leistų parodyti, koks yra šio ciklo poveikis anglies

apykaitos ciklui ir padėtų vartotojams ir reglamentavimo priemonės kuriančioms institucijoms susidaryti aiškesnę nuomonę apie išskiriamo anglies dvideginio ir pastato statyboje naudojamų medžiagų poveikį.

4.5.1 Kadangi bet koks šios srities Bendrijos reglamentavimo priemonių išplėtimas darys poveikį rinkai ir galutiniams vartotojams – būsto savininkams ir nuomininkams – tenkančioms išlaidoms, bet kuriuo atveju turi būti atliktas išsamus šių priemonių vertinimas.

4.5.2 Reikėtų taip pat užtikrinti, kad termoizoliacijai gerinti pasirinktos priemonės sudarytų sąlygas pakankamai oro ir vandens garų cirkuliacijai, stabdytų drėgmę ir tikrai nepakenktų pastatui, pavyzdžiui, nepaskatintų pelėsių atsiradimo.

4.6 Komitetas jau yra atkreipęs dėmesį į tai ⁽⁵⁰⁾, kad priemonės, įgyvendinamos didinant energijos efektyvumą, labai skiriasi atsižvelgiant į vietos sąlygas ir iki šiol taikytas priemonės, kurių poveikis vidaus rinkai, vis dėlto, atrodo ribotas. Taip pat svarbu, kad ES lygiu ir laikantis subsidiarumo principo, taikomų papildomų priemonių papildoma nauda būtų akivaizdi.

4.7 Reikėtų, kad sertifikavimo procesas būtų vykdomas kartu įgyvendinant viešas informavimo programas, kad būtų užtikrintos vienodos galimybės diegti energijos efektyvumą didinančias priemones, visų pirma gyvenamuosiuose pastatuose, kurie pastatyti arba valdomi vykdam socialinę politiką.

4.8 Reguliari kvalifikuotų darbuotojų atliekama katilų ir centralizuotų oro kondicionavimo ir kitų įrenginių, skirtų alternatyviems energijos šaltiniams, priežiūra leidžia užtikrinti, kad šių prietaisų suderinimas atitiktų numatytas specifikacijas ir tokiu būdu būtų garantuotas optimalus jų pajėgumas.

4.9 Remiantis kai kuriose valstybėse narėse jau sukaupta gera praktika ir atsižvelgiant į ankstesniais metais įgyvendinant svarbias Bendrijos politikos kryptis pasiektus rezultatus, Komitetas toliau nurodo kai kurias priemones, kurios galėtų būti naudingos skatinant apskritai taupyti energiją, o ypač pastatuose:

- teikti nemokamas konsultacijas energijos vartojimo klausimais,
- skirti mokesčių kreditus ir (arba) asignavimus, kurie leistų atlikti energijos auditą,
- nustatyti mokesčių lengvatas šildymui skirtam kurui, elektros energijai ir varomosios energijos šaltiniams,
- numatyti mokesčių lengvatas energijos ir aplinkos požiūriu pažangių veiksmingų technologijų įsigijimui,

⁽⁵⁰⁾ 2004 m. sausio 23 m. nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl galutinio energijos suvartojimo ir energetinių paslaugų energijos efektyvumo. Pranešėja Ulla Sirkeinen.

⁽⁴⁹⁾ EESRK nuomonė CESE 1312/2001, 2002 2 8, OL C 36/2002.

- skirti lengvatines paskolas išigyjant energetiniu požiūriu veiksmingus prietaisus ir įrangą (pavyzdžiui, kondensacinius katilus, individualius termostatus ir pan.),
- teikti paskolas lengvatinėmis sąlygomis priemonėms, kurias įgyvendina Energijos paslaugų bendrovės (EPB),
- numatyti paramą arba mokesčių lengvatas investicijoms į mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinę veiklą siekiant skatinti naujas technologijas pastatų energijos efektyvumo srityje,
- teikti paramą mažas pajamas turinčioms šeimoms ir pensininkams energijos efektyvumui pastatuose gerinti,
- teikti ilgalaikes bei lengvatines paskolas pastatų energijos efektyvumui didinti.

4.10 Komitetas mano, jog galutiniams vartotojams labai svarbu, kad informacijos pateikimo ir finansavimo klausimai būtų aptariami tiesiogiai, ieškant naujoviškų metodų: **būtina, kad būsto savininkai ir nuomininkai nesuprastų šių naujų Bendrijos nustatytų priemonių kaip dar vieno mokesčio pirmos svarbos turtui, t. y. būstui.**

2008 m. vasario 14 d., Briuselis

4.11 Kioto protokolo išsipareigojimų laikymasis ir energijos taupymas neturėtų būti laikomi didesnių išlaidų, kurias patiria energiją gaminanti pramonė, perkėlimu galutiniams vartotojams ir piliečiams.

4.12 Komitetas mano, kad siekiant, kai įmanoma, sumažinti būsto savininkams tenkančią naštą, būtų galima atlikti viso pastato sertifikavimą pasirenkant keletą butų, kurių sertifikavimas bus pritaikytas kitiems pastate esantiems butams.

4.13 Komisijos pasiūlymas sukurti su nacionaliniais tinklalapiais susietą tinklalapį galėtų būti naudingas siekiant įveikti teisinės, institucinės, organizacinės ir techninės kliūtis, kurios trukdo užtikrinti galutiniams vartotojams geras prieigos prie šio tinklalapio galimybes.

4.14 Komitetas mano, kad svarbu savo pastatų efektyviu valdymu energijos požiūriu rodyti gerą pavyzdį. Komitetas pastebėjo puikų pavyzdį – kaimynystėje įsikūrusį „Atsinaujinančios energijos namą“, kur esamame pastate buvo nedidelėmis sąnaudomis pasiekta didelio pagerėjimo. Komiteto pastatuose, taip pat dėl EMAS sertifikavimo jau pasiekta pažangos. Komitetas prašo administracijos parengti ataskaitą įvertinant iki šiol padarytą pažangą ir numatant, ką būtų galima pagerinti ateityje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS
